

Management samenvatting van het onderzoeksrapport:

'The impact of the public audit'

Empirisch onderzoek naar de effecten
van accountantscontrole op de jaarrekening
en de gecontroleerde organisatie

Auteurs:

Prof. dr. Leen Paape RA RO CIA
(l.paape@nyenrode.nl)

Dr. Joost van Buuren RA
(j.buuren@nyenrode.nl)

Rapport is te verkrijgen op www.nyenrode.nl

Management samenvatting

Het functioneren van accountants staat volop in de belangstelling. Er wordt veel gezegd en geschreven over de relevantie van het beroep en het functioneren van de beroepsgroep. De accountant heeft een geheimhoudingsplicht waardoor hij niet volledig inzicht kan geven in de invloed van zijn controle op de jaarrekening en op de gecontroleerde organisatie. Dit onderzoek beoogt deze invloed inzichtelijker te maken. Daarnaast gaat dit onderzoek in op de factoren die accountants in hun oordeelsvorming bij de jaarrekeningcontrole betrekken.

Het onderzoek is uitgevoerd via vragenlijsten, die door de verantwoordelijke accountants zijn ingevuld en waarbij geheimhouding is geborgd. Onze analyses zijn gebaseerd op 147 ingevulde vragenlijsten afkomstig van accountants die werkzaam zijn voor grote organisaties, financiële instellingen en pensioenfondsen in Nederland. In totaal zijn 81 (55%) Organisaties van Openbaar Belang (OOB) in de analyses betrokken en 52 (35%) organisaties daarvan hebben een beursnotering.

De uitkomsten van het onderzoek maken duidelijk dat de accountant zijn controle goed voorbereidt en veel relevante risicofactoren van de onderneming betreft bij de bepaling van zijn controleaanpak. Zo worden bij de bepaling van de materialiteit zowel kwantitatieve- als kwalitatieve factoren betrokken die gericht zijn op de specifieke dynamiek en omstandigheden van de gecontroleerde organisatie. In de risicoanalyse betrekken accountants een breed scala aan risico's, zoals bedrijfsrisico's en frauderisico's.

Correcties in de jaarrekening

Bij 63 % van de 147 gecontroleerde organisaties constateert de accountant controleverschillen. Deze verschillen komen zowel voort uit feitelijke fouten (77%) als uit schattingen van het management. De controleverschillen kunnen impact op resultaat en vermogen hebben. Bij 8 van de 147 organisaties heeft dit geleid tot een voorbehoud in de verklaring:

- 2 een goedkeurende verklaring met een materiële fout;
- 1 een verklaring van oordeelonthouding;
- 1 een verklaring met continuïteitsparagraaf
- 1 een goedkeurende verklaring met een materiële onzekerheid
- 3 een goedkeurende verklaring met een onverplicht toelichtende paragraaf.

Bij 25% (37 van de 147) van de controles is de jaarrekening vóór het afgeven van de verklaring gecorrigeerd. Het gaat hier om 29 beursfondsen en 8 overige organisaties. Bij 77 % (114 van de 147) van de gecontroleerde organisaties heeft de accountant aangedrongen op aanpassing van de toelichtingen in de jaarrekening.

Ruim 95 % van deze aanpassingen is door het bestuur van de organisatie verwerkt in de jaarrekening. Hierbij heeft de accountant naast de toelichtingen op de balans en winst en verliesrekening, aandacht besteed aan de beschrijving van het risicomanagement en de beloningsparagraaf.

Verwerking controleverschillen

Verder blijkt uit onze analyses dat 27% van alle door de accountant geconstateerde controleverschillen (en dus onjuistheden in de jaarrekening impliceren) belangrijk zijn. Deze verschillen hebben betrekking op een wenselijke correctie van ten minste 5% van het resultaat of ten opzichte van een kritische grens. Bij kritische grenzen kan bijvoorbeeld gedacht worden aan het kunnen voldoen aan de kredietvoorwaarden van een bank of aan andere contracten en afspraken. Van deze belangrijke controleverschillen wordt circa 68% daadwerkelijk in de jaarrekening gecorrigeerd.

Van alle (zowel belangrijke als minder belangrijke, die dus minder dan 5% invloed hebben op resultaat of op kritische grenzen) controleverschillen wordt 36% in de jaarrekening gecorrigeerd. Uit onze analyses blijkt verder dat:

- Het verlenen van overige dienstverlening (Non-Audit Services, hierna: NAS) van meer dan 30% ten opzichte van de controlekosten, de kans op aanpassing van zowel belangrijke als minder belangrijke controleverschillen significant verlaagt. Bij 37 van de 147 organisaties (25%) is meer dan 30% aan NAS verleend.
- Een langjarige cliëntrelatie een significant positieve invloed heeft op de verwerking van controleverschillen. Dit geldt zowel voor de duur van de cliëntrelatie met een accountantsfirma (langer dan 10 jaar), als voor de duur van cliëntrelatie met de individuele verantwoordelijke accountant (langer dan 5 jaar).
- Bij grotere organisaties de kans op verwerking van de verschillen significant lager is voor minder belangrijke controleverschillen.

Managementletter

Tot slot maakt dit onderzoek duidelijk dat de managementletter een grote verscheidenheid aan onderwerpen en adviezen bevat. 22 % van de aanbevelingen betreffen volgens de accountant een direct financieel risico, in 17 % wordt een frauderisico gesignaleerd. 55% Van de adviezen in de managementletter wordt opgevolgd en in 32% heeft het management toegezegd het advies nader te zullen bestuderen. Bij 13% van de punten uit de managementletter heeft de leiding het advies van de accountant naast zich neergelegd.